

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Vocabularius breviloquus

Reuchlin, Johannes

[Basel], 1486

[Ars diptiongandi.] Guarinus Veronensis Floro suo salutem plurimam dicit

[urn:nbn:de:bsz:31-299469](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-299469)

Enarius Veronensis Flozo suo salutē plu-
rimam dicit.

De sine

causa factum esse
certo scio q̄ dipb-
thonganda voca-
bula scire te velle
intelligo. quoniā
eam rem ⁊ ad or-
thographiam re-
cte scribendi for-

mulam pertinere. ⁊ nō paruum legendi docu-
mentū p̄stare posse cognovis. Qua q̄dem in-
re quid agam subdubito. Nam nisi tuę mo-
rem voluntati. q̄ de me optime meritis es.
gesserō in q̄titudinis mereum esse cōfitear.
erit necesse. Quo crimine nihil q̄uius aut a-
cerbius vel apud perfas puniri testis ē Xe-
nophon. Subinde cū negligentia ⁊ vitio li-
berarioꝝ omnem ferme dipbthongoꝝ p̄sue-
tudinē abolitā aut depravatam aspicias.
ita vt brevis septenūmero syllabas vetustis-
simis codicibꝫ dipbthongis notatas cōpe-
riam. An ip̄arum rationē aut vsum aucup-
vix satis scio. Et eo magis q̄ q̄ postulas di-
cto citius fieri festinantissimus vrges. Vex
enimvero nē laborē potius fugisse me argu-
as. decreui. q̄tuz vna tumultuaria lucubra-
tione potuero. ad te de dipbthogis colligē-
q̄ latine locutionis memoria suppeditarit.
aut si q̄d paululū grece ex doctissimo ac in-
p̄mis humanissimo p̄ceptore meo Ananue
le chrysolora degustavi. Et vt Liceronis p̄-
cepto faciliꝫ de q̄ disputat possit intelligi v-
monez a definitōe p̄ficisci. satiꝫ eē arbitroꝝ.

Quid sit dipbthongus.

Dipbthongus. est duaz vocaliū cū single
vocem suā fuerit. in eadez syllaba cōplexio
vt aes. Nec ius. vas. qua dipbthogus pu-
tandum erit. cū nec. i. nec u. suū fuare sonū
p̄stet. Differt aut a monophthogo dipbtho-
gus. q̄ hęc duas habere vocales. illa vnicā
dūtaxat cernit. vt Eoa. vbi tris monoph-
thongus esse dephendit. Dicta idcirco di-
p̄thongus. q̄ binis p̄stare vocalibꝫ videat-
ur. Bis ei grece bis. ⁊ p̄thongō. sonum ap-
pellat. Nri quattuor fecere dipbthogus au-
eu. ae. oe. Quidā ei. dipbthogum adijciunt
Vex grecoꝝ eam esse dipbthongū manife-
stum est. q̄ cū plures habeat dipbthongos

ceteris omissis q̄ nihil p̄posito p̄ducūt. ali-
q̄s attingam. ex q̄bus deriuari nostras liq̄t.
cum in latinum v̄tū aut p̄ dieresim. h̄ est. p̄
syllabaz diuisionem v̄traq; manente l̄ra. in
ai soluit. vt maia aiay. Aut sine dieresi iae.
dipbthongon trāsit. vt pean. palest̄ra. ene/
as. in eu dipbthongon latina p̄ntit ōo. vt
eurus theseus. Aut in es. vt achilles. vlyf/
ses. perfes. Aut in u. solam. vt fugio. in oe.
vt comed̄ia. traged̄ia. vel in oe. p̄timus. vt
p̄na. ⁊ phenix. vel in u. vt puniceus. Bis/
soluit interdum. vt troia. q̄z aut p̄ dieresim
in a. ⁊ in u. p̄sonantem soluimus. vt nauis.
Aut in au. dipbthongon. vt naufragiū. au-
la. austerus. Et vt ad n̄ras redeamus. ae di-
p̄thongon q̄dam passim p̄tulerūt. vt sylle-
galbe. amynte. muse. Nonnulli p̄secūda ci-
l̄ra. i. e. more grecoꝝ i. p̄nunciauerūt. Qua
p̄pter maro n̄r antiq̄tatē amantissimꝫ aulai
p̄aule. ⁊ pictai pro pictę vestis suo inseruit
carmini. vt Aulai in medio libabāt pocula
bacchi. Diues equū. diues pictai vestis et
auri.

Singulares generandi ⁊ dādi casus ⁊ plu-
res nominādi ⁊ vocandi in p̄ma declinatio-
ne. dipbthogo finali in ae notari certissimū
est. vt Lyre.

Plurima quoq; deriuatoꝝ noim in eis ex-
euntū dipbthonganē. vt ea potissime que
a vocabulū in a. aut in e. p̄ductam exeūt. aut
in ae. vt Verona. veroneꝫ. Mytilene. my-
tileneus. Athene. atheneus. Nūc cuz nulla
de au. ⁊ eu. extet ambiguitas. de ae ⁊ oe. di-
cendum est. Et p̄mo de ae. seruato alphabe-
ti or̄dine. Cui q̄cunq; memoriā fugerint.
tute addere q̄ legendo cōpereris poteris

De dipbthongo ae. in p̄mis syllabis.

Æacus. ⁊ ab eo deriuata. vt eacides

hęc cum compositis. vt hęcine

Ædes. ⁊ ab eo nata. vt edifico. edepol. edī/
tuus. edilitas.

Edus.

Ege. capra. ⁊ ab eo edita. vt Egis dypeus

Balladis. egloga. egoceros. Lapicornꝫ.

Eger. egritudo. egrotus.

Egeus. ⁊ ab eo dicta vt egides. egeuz mare

egina vrbs ⁊ mulier.

Egyptus.

Eolus.

Elia mulier.

Elianus. p̄prium nomen viri.

Helios ⁊ heliades. ⁊ heliogabalꝫ e. simpli/
Eia 2

ci scribenda erunt.
 Ema sanguis. emarothis ceter. Emathia
 absq; diphthongo.
 Emulus r q̄ ab eo deriuat. vt emulor. emu
 latio.
 Emulus grece. lepidum latine. significans
 r fraudulentum.
 Emyli r sua deriuata vt emylian. emylia
 Eneas cū suis deriuat. vt eneis. eneades.
 Enigma fmo obscurus.
 Eneus. i. erens.
 Enos loci ppriū r laus. cū suis deriuat. vt
 Espanos r paransis admonitio.
 Enobarbus. Eneus.
 Eolus. rex ventoz. r q̄ ab eo deriuat. vt
 eolides. eolis. eolia.
 Eoles populi. r eolicus.
 Eon. seculū r sua. vt eonius. i. sempiternus
 Euum. Epyra. vrbs.
 Epol. pastor capraz. r ab eo nata. vt epo
 lium capraz grex.
 Equ. p iusto. r q̄ ab eo. vt equal. equuus.
 equo. equas. equocū. equaro. equalco.
 eqtas. equoz. equozis. Equus vo p aiali
 nullo pacto diphthongon patit.
 Hema sanguis.
 Hemebetū carminis genus.
 Heresis r a se deriuata. vt apheresis. r die
 r esis. syneresis. r hereticus
 Heresius. viri pprium.
 Hereo r deriuata. vt hesito.
 Eschynes.
 Es. erens. eratus.
 Esculapius. Esculus
 Estus r q̄ ab eo sunt. vt estuo. estas. cū ple
 tua. vt estiuus.
 Etopus. Eschylus
 Etas. etacula diminitiuum suum.
 Eternus r eternitas.
 Ether. r ethereus.
 Ethra fulgor celi.
 Etra. mater Thesei.
 Ethiops r ethiopia.
 Etna r etneus.
 Etalus r etolia.
 In medijs syllabis
 Acheus. nomen gentile.
 Alceus poeta.
 Acteon pprium nomen viri.
 Acteus litteralis.
 Anapestus. pes metri.
 Anapea genus auis.
 Aneus. Anteus. Aristeus.
 Arieus. Arideus.

Ascreus. q̄nā ab ascro loco deriuatū est
 Aulea.
 Delra L. in p̄mis syllabis.
 Clemens. Celebs
 Lebes ppum loci. Philosophi aut nomen
 Lebes p e. simplex scribi debet.
 Lecus r cecitas.
 Lecias. vetus q̄dam. Lecilius r cecilia
 Ledo in oib; tpib; vt cedebat. p̄ter q̄ in p̄
 terito r ab eo descendētib; r cecidi. ceci
 disse. Ledo aut dare locū designans. sim /
 plici e. scribit.
 Leli. r q̄ ab eo. vt celestis r celebs
 Lelo. celas. Leneus ppum viri.
 Cherephon. Cheronia vrbs.
 Chere p salue.
 Lenodoria noua gla. p inant aut gla e. sim
 plici scribes. r cenothaphium.
 Cesar cū suis. vt cesarian. cesarea. cesaries
 Cetera. ceteri.
 Cet. p p̄uētū. p pisce aut e simplici scribit.
 Lepi cū suis deriuat p e sola. vt ceptus. in
 ceptus. inceptor r p̄ceptor.
 In medijs syllabis
 Lacodemon. infelix.
 Chalceus. Chameleon aial.
 Chamemela herba Chimera.
 Lynceus Lyncegius
 Circeum oppidū. Chlena vestis.
 Lyreneus. Chameliū herba.
 Clytemestra
 De littera B. in p̄mis.
 Bedalus.
 Demon r demonium.
 Dieta.
 In medijs syllabis.
 Decus. iust us.
 Dicearchus. Dicearchia.
 Diereis.
 Dracena. draconis femina.
 Hebreus. Hephhestion.
 Fudemō. felix. Et qm̄ sepissime p f. ph. po
 situm animadūti. cū idem fere sint. vt fuga
 fama. nunc in locū f. ph. supponam
 Ph. in p̄mis
 Pheaces. populi.
 Phedon nomen philosophi
 Phedra. phedron. r phedros. Pheton
 In medijs.
 Phlegrea. Pharseus Phereus
 De littera S. in p̄mis.
 Sea q̄ r ge dr. Ab h secludo georgica. r geo
 metria. q̄ solo e. scribunt.

Geon fluius.   Gesa iacula.
 Getulus.   (Gaius.
 Gneus. qd p L. scribit. sonat g. vt Caius.
 Grecus ⁊ grecia. ⁊ grecanicus. ⁊ grecicis.
     In medijs syllabis.
 Synecia. bona dea a nostris dicta
 Syneces. mulieres.
 Syneciu. mulierum diuersoru.
     De littera. J.
 Ideus mos est ⁊ ppum viri. ⁊ locale nome
 Iera. mulieris pprium.
 Idume. qz a loco in e. deriuat. vt idume.
 Iseus. rhetor qdam ⁊ fluius.
 Iudeus. ⁊ iudea.   Iymeneus
     De littera. L.
 Ledo. ⁊ sua deriuata. vt Iesus.
 Lelius.
 Lemargius. ⁊ lemargia. ingluuies.
 Lestrygones. populi.   Letus.
 Leua.   Lena vestis
     In medijs.   Lacena.
 Leena.   Lacena.
 Lacedemon. Lacedemonius.
 Licus. bacchus.
 Licus.   Ledus.
     De littera. M.
 Machera.   Mander fluius.
 Menades. mulieres infane.
 Menalus mons.   Mena.
 Menon.
 Menotis. palus. ⁊ Menoticus.
 Megera.   Manichei.
 Meseus. pprium.
     De littera. N.
 Naarus. ⁊ Naarus.   Ne p vtiq
     De littera. P.
 Nean.
 Pedagogus. ⁊ alia q a puero deriuantur.
     vt pedomantia. pedentes. hceptor in gym
     nasis.
 Peon medicus qdam. a quo ponia herba
 Pedtia. infantia. disciplina.
 Peon pes metricus.
 Palemone.
 Preda. ⁊ predor.
 Prediu. ⁊ eius diminutiui pdiolum.
 Prenceste ⁊ pnestinus.
 Pres. predis.   Potidea. vrbs
 Pre. hpositio cu suis copositis. vt hceps.
     psum.   Pretor. pretura. ptozius.
 Prelium.   Premium.
 Preter. ⁊ preterea.
 Palestra. ⁊ palcstrites.
 Pape.   Palestina.

Panetius. philosophus.
 Pyreus. atheniensis portus.
 Platea vrbs. ⁊ plateensis ex ea.
 Ptolomeus.   Pileus ppuz
     De littera. Q.
 Que relatiui singulari ⁊ plurale in omi ge
 nere. qcuq. qdam. aliaq id genus seruan
 tia. Que vero iunctio p e. solam.
 Quero. ⁊ q ab eo. vt qstus. ⁊ qstor. qstura.
     qroz passiuum. Quero: vero p lamentor.
     e. simplex hz. ⁊ finam breuem.
 Quofo.
     De littera. R.
 Rheda. p curru.
     De littera. S.
 Sepe cu suis copositis. vt septi. sepissime.
     ⁊ sepnumero.
 Sabeus.   Saduceus.
 Sceuola.   Seuus.
 Secula.   Sphera
 Speleum. Spelunca.   Syncretis.
     De littera. T.
 Tenarus. mons.
 Tenia. vitta.
 Timcus. viri pprium.
 Trophcum.   Trocheus.
     De littera. U.
 Ue.   Uecors.   Uecordia.
     De oe. diphthongo.
 Ebalia. pars laconie.
 Economus. dispensator familie. ⁊ ab eo vt
     conomia ⁊ economicus.
 Edipus.   Edipodes
 Ebades. pprium viri.
 Henos vinu. ⁊ ab eo. henophoz. vas vina
     rium.
 Enotri. sabini.
 Eneus. pprium viri.
 Enomaus.
 Estrum. p asilo.
     In medijs.
 Amebcum. carminis genus.
     De alijs litteris.
 Celestria. i. cana syria
 Lenobium. vita comunis vt monachorum
 Lepi. p incipio.
 Lena. abus ferotinus.
 Leus. gigas.   Celi. ⁊ celta
 Cerillus. pprium.   Cresus. rex.
 Lelia. fosse pper homam.
 Epicenum   Fedus.
 Philopemon. dux qdam
 Phenix. phenicia. phenissa.
 Fenum.
 Fenus. Fenerarius. Fenerator.

Fetus. Fetura. Felix
 Phebus & phebe. non aut ephēbus.
 Phronca. puidencia. Phedorus.
 Ledonia. dicacitas. mordax. Phenia.
 Phonecus. portus sic ab Hercule dictus.
 Phēchus. & mecha Pheric. ppū viri.
 Pheret. & meror. p tristitia. nō aut pmeri.
 Phenetius. pater patrocli. (tando
 Phelibus. Phelēdia.
 Phodeperus. viator.
 Phodeporicū. ad iter scriptum opus
 Phrogemū. Pharmia. pūbiū. Phena
 Pheni. p afris. Phenitentia. Phenitet.
 Phialmēdia. psalmodia.
 Treceen. oppidum. Treceenius.
 Schēnobates. consensor funiū.

Finis.
 Compendiosus de arte pun-
 ctandi dialogus feliciter incipit.

Discipulus. Salue mēgrē egregie.
 Magr. Et tu charissime adolescēs
 D. Nunquid oli audiui a te / docti-
 cissime mēgrē / punctādi rōnē / nedū
 legētī: vey dicētī / sil & auditori / non puū ad
 iumētū p̄stare: AB. Sic ē. p̄sentanea eteniz
 pūcta / disūgēdas lectiōis ptes sepant. p-
 nūciat / spm̄ recreāt. auditoribusq; / orōnis
 sensus distinguūt atq; demōstrant. D. Bic
 igit q̄so mibi i p̄mis / qd ē puct? AB. Jā fe-
 redictū puto. Est enī signū qd v̄l figura / v̄l
 moza sua / clausulas sepat. sensus distiguit.
 aim recreat. spaciumq; cogitādi relinqt. Et
 fit aut moza p̄nūciatiōis & tpis: aut imp̄ssi-
 one calami. quoz pūctoz / alē alē? signū ē.
 dū enī calamo recte formaf: viā q̄si p̄nūciā
 di ondit. cū aut p̄nūciatōe: modū rectū for-
 mādi. D. Cui? aut cū imp̄mif calamo: figu-
 re est: AB. Ad vni? mō alē / atq; alius: p
 ut aggregatio vocū recte postulat. Quiq;
 enī modis p̄pe qdē formari pōt. q̄ rōe / qui-
 q; dicim? esse genera pūctoz: v̄gulā / coma
 colū / periodē / punctūq; interrogatiuū. D.
 Hec q̄ definias. & singula vbi locanda sint:
 onde. AB. plibēt. nā v̄glā / est p̄pēdiculari
 linea / dextrā vsus ptez erecta sic / Querite
 ponit p? dicitō es v̄bo ac p̄fectiōe carētes.
 vocaf q; a clarj viri ludi s̄distictio. Lōma
 ē pūct? cū v̄glā supi? eleuata ad modū p̄me
 v̄glē sic / sic: Et locaf p̄grue p? dicitōes ha-
 bētes v̄bū: s; p̄fectiōis exptes. cui nomē di-
 stinctio est. Lōlō / est pūct? plan? fm̄ imp̄ssi-
 onem calami sic. Qui tameti recte ponatur
 p? dicitōes debitū v̄bum & p̄fectionē habē-
 tes: signat tñ orationi q̄ppia non imp̄tinent

lunghi posse: q̄ qdē orō / nomen clausule forti-
 ta est. P̄periodus / est punct? plan? cū v̄glā
 curua inferius siue deorsum ducta sic: p̄dū
 ctus interrogatiuus / est punct? plan? cum
 v̄gula reuota sic: Et locaf recte post orōnē
 interrogantem. vt intelligis ne ea que dixi?
 Et hec sunt genera pūctoz q̄bus clausulas
 distinguere debes. P̄parentesim v̄o / q̄
 ab incepta clausula sed nondū p̄fecta / clau-
 dif: duobus semicircul? sic enī pleriq; eā vt
 h̄ vides: notare solēt poteris intercludere.
 D. video. AB. Sūt tñ alia pūcta duo / que
 clausulas nō respiciūt. altez quoz repertuz
 est / ad incognitū siue nomē siue cognomen
 p̄fone significandū. aut etiā loci / v̄l dignita-
 tis. Cui pūcto nomen / vt q̄būsdā placet: ge-
 mipunct? est. Bis etenī p̄ trāsuersum cōp̄ri-
 mitur sic. Altez / semipunctū noiant. qd re-
 cte fieri solet p̄ trāsūsum ad dextrā ptez pro-
 tractū: cū in fine alicui? lineę dicitō scindit i
 alta mox linea suscipiēs cōplemētū sic / sic:
 D. Et nūqd deceret / vt de his quoz exēplū
 supius neglexisti: saltē paruū nūc poneres?
 AB. Decet vtiq; q̄re h̄ sit exēplū. Cū negle-
 cta debita partiū orōnis p̄structione / recta
 punctandi ratō haberi nō possit: debz hui?
 artis cupid? / imp̄mis grāmaticę p̄ceptis
 operā dare. In q̄ de coordinandis dictioni-
 bus / p̄fecta ratio tractaf: D. Et dic parif si
 placet: q̄ pacto pūcta ipa (vt dixisti) ondit
 viam p̄nūciandi: AB. Saltē in moza tpis
 Virgula enī / dū p̄nūcias: paruā tpis mo-
 ram exigit. Lōma / longiusculā: cū suspensa
 tñ voce. Colon tandē & p̄period? / plixi? in-
 teruallum desiderāt. h̄ec derōne pūctādi /
 si ad exercitacionē accōmodaueris: tibi suf-
 ficient. q̄ q̄to aio suscipe velis. D. q̄ gratissi-
 mo. Semp valeas p̄stantissime mēgrē. AB. &
 tu amantissime adolescens;

Finis.

Incipit tractatus de accentu perutilis.

Accent? est artificiosa modulatio
 vocis in significatiua prolacione
 a Tres siq̄dem sunt plationes. scz
 mellica q̄ attenditur in cātu. & illi
 adiacet neuuma. qd ē cant?. Abetrica q̄ attē-
 ditur in scāsiōe metroz. & illi adiacet tpus
 Significatiua siue psalica. q̄ attendit in cōi-
 fmone. & illi adiacet accent?. Sūt autē tres
 accent? p̄ncipales. s. acur? q̄ fit p̄ eleuationē
 vocl. vt in p̄ma syllaba hui? nois dñs. & rep̄-
 sentaf p̄ figurā q̄ d: or̄ta. ab or̄i qd est acutū
 Grauis q̄ fit p̄ inclinationē vocl. vt patet in
 media syllaba & vltima hui? nois dñs. & ex
 p̄mif p̄ figurā q̄ d: baria a bari qd est graue